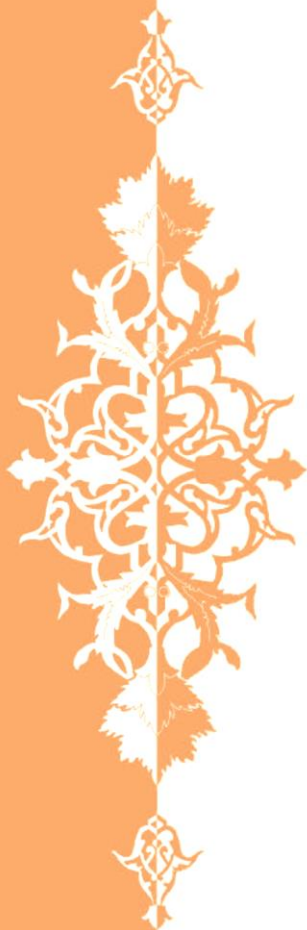

پژوهشکده شورای نگهبان

گزارش کارشناسی

پرونده‌های دیوان عدالت اداری

در خصوص:

ابطال قسمت «الف» بند (۵) و بندهای (۱۴)، (۱۶) و
(۱۷) «دستورالعمل جامع شهریه و حق نظارت» ابلاغی
دانشگاه جامع علمی کاربردی

کد گزارش: ۹۸۱۱۰۸۲

تاریخ انتشار: ۱۳۹۸/۱۱/۰۲

پژوهشکده شورای نگهبان

شناسنامه گزارش

گزارش کارشناسی پرونده‌های دیوان عدالت

اداری

موضوع:

ابطال قسمت «الف» بند (۵) و بندهای (۱۴)، (۱۶) و (۱۷)
«دستورالعمل جامع شهریه و حق نظارت» ابلاغی دانشگاه
جامع علمی کاربردی

تهیه و تنظیم:

سجاد قلیچ‌پور

نظارت:

سیدمحمدهادی راجی

پژوهشکده شورای نگهبان

شماره گزارش: ۹۸۱۱۰۸۲

تاریخ تنظیم: ۱۳۹۸/۱۱/۰۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

گزارش کارشناسی پرونده‌های استعلامی دیوان عدالت اداری (شهریه مصوب دانشگاه علمی کاربردی)

موضوع شکایت: ابطال قسمت «الف» بند (۵) و بندهای (۱۴)، (۱۶) و (۱۷) «دستورالعمل جامع شهریه و حق نظارت» ابلاغی دانشگاه جامع علمی کاربردی

شاکی: امیرحسین استخریان

طرف شکایت: دانشگاه جامع علمی کاربردی

جهت مغایرت شرعی: آیه ۹۰ سوره مبارکه نحل «ان الله يأمر بالعدل و الاحسان» و قواعد فقهی «لا ضرر و لا ضرار فی الاسلام» و «کل ما حکم به العقل، حکم به الشرع»

شماره و تاریخ نامه دیوان: ۹۸۰۰۵۲۵ مورخ ۱۳۹۸/۵/۲۸

مقدمه

شاکی به موجب دادخواست تقدیمی، ابطال قسمت «الف» بند (۵)^۱ و بندهای (۱۴)^۲، (۱۶)^۱ و (۱۷)^۲ «دستورالعمل جامع شهریه و حق نظارت»

۱. «مطابق بخش‌نامه خدمات آموزشی، عدم مراجعه دانشجو بیش از یک ترم اخراج محسوب می‌گردد و در صورت انصراف دانشجو بعد از یک ترم یا پودمان فقط یک شهریه ثابت بابت حق انصراف از دانشجو دریافت می‌گردد.»

۲. «در صورت صدور مجوز آموزشی برای انتقال دانشجویان نخبه که از تحصیل رایگان استفاده می‌کنند، پرداخت مبلغ یک شهریه ثابت به مرکز مبدأ بابت حق انتقال بر عهده دانشجو می‌باشد.»

دانشگاه جامع علمی کاربردی به شماره ۹۴/۱۳۸۵۰/م مصوب ۱۳۹۴/۴/۲ را تقاضا کرده است. دستورالعمل موضوع شکایت به تعیین مقررات اجرایی و تعرفه‌های مربوط به پرداخت شهریه دانشجویان دانشگاه علمی کاربردی پرداخته است که شاکی برخی از بندهای آن را خلاف شرع می‌داند. در این گزارش با توجه به قوانین و مقررات مربوطه و ادله طرفین به تبیین حقوقی موضوع پرداخته خواهد شد.

شرح و بررسی الف) تبیین موضوع

«دستورالعمل جامع شهریه و حق نظارت» بر اساس «آیین‌نامه اجرایی شهریه دوره‌های علمی کاربردی» مصوب نهمین جلسه هیأت امنای دانشگاه علمی کاربردی مورخ ۱۳۸۴/۱۲/۲۳ صادر شده است. بر اساس ماده (۱۶) این آیین‌نامه: «کمیته تعیین شهریه... که زیر نظر رییس دانشگاه انجام وظیفه می‌نماید، مرجع تشخیص، تبیین، تفسیر مفاد این آیین‌نامه و

→

۱. «دانشجویانی که جهت انجام خدمت سربازی از مرخصی تحصیلی استفاده می‌کنند، موظفند یک شهریه ثابت بابت هر ترم مرخصی تحصیلی بپردازند.»
۲. «... دریافت شهریه بابت معادل‌سازی دروس شامل موارد زیر می‌شود: ۱. پذیرفته‌شدگانی که واحدهای قابل معادل‌سازی را در دانشگاه‌هایی غیر از دانشگاه علمی کاربردی گذرانده‌اند. ۲. دانشجویانی که تغییر رشته داده‌اند و واحدهای مذکور را در یک رشته دیگر گذرانده‌اند...»

تدوین دستورالعمل‌های اجرایی لازم آن می‌باشد». دستورالعمل مذکور نیز در مقام تبیین و تفسیر این آیین‌نامه صادر شده است. مطابق قسمت «الف» بند (۵) این دستورالعمل، بر اساس مقررات آموزشی دانشگاه، عدم مراجعه دانشجو بیش از یک ترم بدون اطلاع و عذر موجه اخراج محسوب می‌گردد و در صورت انصراف دانشجو پس از مراجعه به دانشگاه بعد از یک ترم، فقط یک «شهریه ثابت» بابت حق انصراف از دانشجو دریافت می‌گردد. بر اساس بند (۱۴) این دستورالعمل نیز، دانشجویان نخبه‌ای که از تحصیل رایگان استفاده می‌کنند، باید برای انتقال از یک مرکز علمی کاربردی به مرکز دیگر، صرفاً یک «شهریه ثابت» به مرکز مبدأ پردازند. بر اساس بند (۱۶)، دانشجویانی که به جهت خدمت سربازی از مرخصی تحصیلی استفاده می‌کنند، باید برای هر ترم یک شهریه ثابت پرداخت کنند. همچنین بند (۱۷) مقرر می‌کند که از دانشجویان سایر دانشگاه‌ها یا سایر رشته‌ها که به واسطه تغییر رشته، قصد معادل‌سازی برخی از دروس قابل معادل‌سازی را دارند، بر اساس فرمول معینی و با توجه به تعداد واحدهای معادل‌سازی شده، شهریه‌ی معادل‌سازی اخذ شود.

۱. طبق بند (ج) بخشنامه مصوب بخشنامه شماره ۷۱۱۹/۹۳/م مورخ ۹۳/۰۲/۲۷ معاونت سنجش و خدمات آموزشی و دانشجویی دانشگاه علمی کاربردی: «اگر دانشجو بدون اطلاع و عذر موجه، بیش از یک نیم‌سال عدم مراجعه داشته باشد، توسط مرکز آموزشی اخراج می‌گردد.»

با توجه به محتویات پرونده شاکی محترم که دارای مدرک کاردانی کامپیوتر دانشگاه آزاد بوده است، در رشته کاردانی حقوق دانشگاه علمی کاربردی ثبت نام نموده و با توجه به گذراندن برخی از عناوین درسی و یا عناوین مشابه آن‌ها در رشته و دانشگاه سابق، درخواست معادل‌سازی نموده است و سپس مطابق با بند (۱۷) دستورالعمل مورد شکایت از وی تقاضای شهریه معادل‌سازی می‌شود. شاکی معتقد است که چون این دروس قبلاً توسط وی در دانشگاه سابق اخذ شده است، اخذ هزینه مجدد از جانب دانشگاه علمی کاربردی تحت عنوان شهریه معادل‌سازی ظالمانه بوده و این بند دستورالعمل، مغایر با قواعد فقهی «لا ضرر و لا ضرار فی الاسلام» و آیه ۹۰ سوره مبارکه نحل، «ان الله یأمر بالعدل و الاحسان» است. در پاسخ به این ایراد، دانشگاه علمی کاربردی معتقد است که اولاً جواز اخذ این شهریه در تبصره ماده (۱۱)^۱ آیین‌نامه اجرایی شهریه مصوب هیأت امنای مقرر شده است و ثانیاً معادل‌سازی از حیث اجرایی نیازمند بررسی، صرف زمان و نیروی انسانی است و این نیز نوعی خدمات محسوب شده و لذا اخذ شهریه در قبال انجام برخی خدمات بوده و بلا

۱. «مراکز و مؤسسات مجری برای انجام معادل‌سازی دروس مجاز به دریافت ۱/۲۰ شهریه ثابت (۱: تعداد واحدهای معادل‌سازی شده) هستند.»

وجه نیست.

همچنین شاکی بندهای (۱۴)، (۱۶) و قسمت «الف» بند (۵) از این دستورالعمل را نیز مورد ایراد قرار داده است که استدلال اصلی مطروحه در هر سه ایراد این است که اخذ شهریه از دانشجویی که از خدمات دانشگاه بهره نبرده و یا به دلیل نخبه بودن از پرداخت هزینه برای تحصیل معاف است^۱، به جهات مذکور در هر بند (یعنی غیبت غیرموجه و انصراف، مرخصی سربازی و یا انتقال)، غیرعقلانی و متضمن ضرر و زیان است و لذا با قواعد فقهی «لا ضرر و لا ضرار فی الاسلام» و «کل ما حکم به العقل حکم به الشرع» مغایر است. در مقابل دانشگاه در مقام دفاع استدلال می‌کند که ظرفیت پذیرش در مراکز آموزشی از قبل تعیین شده و محدود است و لذا فرد انصرافی یا انتقالی و یا در مرخصی (سرباز) بدین دلیل که فرصت بهره‌مندی داوطلب دیگری را از بین می‌برد و مرکز را از گرفتن شهریه محروم می‌کند، به جهت ایجاد نظم و ایجاد ضمانت اجرا برای عدم تحقق چنین وضعیتی، پرداخت صرفاً «یک شهریه ثابت» بر عهده دانشجو گذاشته شده است و این مسئله امری مرسوم در نظام آموزشی شهریه‌مدار است.

۱. تبصره ماده (۱۳) آیین‌نامه شهریه: «نفرات اول، دوم و سوم گروه‌های مختلف آموزشی آزمون ورودی دانشگاه جامع از پرداخت هرگونه وجهی بابت شهریه به مراکز مجری دوره‌های علمی-کابردی معاف خواهند بود.»

همچنین دانشگاه یک پاسخ کلی نیز ارائه کرده و آن اینکه شهریه‌های مورد اعتراض، در آیین‌نامه اجرایی شهریه مصوب هیأت امنای مقرر شده و این دستورالعمل صرفاً در مقام تبیین و تفسیر مفاد آیین‌نامه بوده است.

(ب) بررسی موضوع

در مقام تحلیل حقوقی مسئله حاضر نکات ذیل حائز اهمیت به نظر

می‌رسد:

نخست اینکه مطابق ماده (۱) «قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور» (مصوب ۱۳۹۵)^۱ دانشگاه علمی کاربردی نیز نظیر سایر دانشگاه‌ها از حیث مقررات‌گذاری در خصوص مسائل مالی، اداری و آموزشی مستقل بوده و تابع مقررات مصوب هیأت امنای خود می‌باشد. بر همین اساس «آیین‌نامه اجرایی شهریه دوره‌های علمی کاربردی» که دستورالعمل مورد شکایت در تفسیر مفاد این آیین‌نامه تدوین شده است نیز در نهمین جلسه

۱. «دانشگاه‌ها، مراکز و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی و فرهنگستان‌ها و پارک‌های علم و فناوری که دارای مجوز از شورای گسترش آموزش عالی، وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سایر مراجع قانونی ذی‌ربط می‌باشند، بدون رعایت قوانین و مقررات عمومی حاکم بر دستگاه‌های دولتی به‌ویژه قانون محاسبات عمومی کشور، قانون مدیریت خدمات کشوری، قانون برگزاری مناقصات و اصلاحات و الحاقات بعدی آن‌ها و فقط در چهارچوب مصوبات و آیین‌نامه‌های مالی، معاملاتی، اداری، استخدامی و تشکیلاتی مصوب هیأت امنای که حسب مورد به تأیید وزیران علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و در مورد فرهنگستان‌ها به تأیید رئیس‌جمهور و در مورد دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و تحقیقاتی وابسته به نیروهای مسلح به تأیید رئیس ستاد کل نیروهای مسلح می‌رسد، عمل می‌کنند.»

هیأت امنای دانشگاه مورخ ۱۳۸۴/۱۲/۲۳ تصویب و به تأیید وزیر علوم رسیده است و هیأت امنای در تصویب این مصوبه دارای صلاحیت بوده است. لازم به ذکر است که دستورالعمل مورد شکایت، مصوب کمیته شهریه دانشگاه است که بر اساس مصوبه هیأت امنای تشکیل شده و صلاحیت آن مشخص شده است.

دوم اینکه بر اساس ماده (۱۶) آیین نامه مصوب هیأت امنای، صلاحیت کمیته شهریه صرفاً تفسیری است، لذا این کمیته صلاحیت وضع شهریه جدیدی را ندارد. همچنین بر اساس همین ماده «هرگونه تفسیر که موجبات افزایش تعرفه شهریه‌های تعیین شده باشد، فاقد اعتبار خواهد بود.» لازم به ذکر است که همه شهریه‌های مورد ایراد شاکی به نحوی در آیین نامه شهریه مصوب هیأت امنای تعیین شده است و دستورالعمل مذکور نهایتاً به تطبیق حکم در خصوص برخی از مصادیق پرداخته است. توضیح آنکه: حکم دریافت شهریه در صورت مرخصی دانشجوی به نحو مطلق در ماده (۸) آیین نامه شهریه پیش‌بینی شده است و دستورالعمل در بند (۱۶) با تمسک به اطلاق این ماده مرخصی سربازی را نیز مشمول این حکم

۱. «دانشجویانی که از مرخصی تحصیلی استفاده می‌کنند، موظف به پرداخت تمام شهریه آن ترم یا پودمان خواهند بود.»

می‌داند. همچنین شهریه معادل‌سازی و میزان آن در تبصره ماده (۱۱)^۱ آیین‌نامه تعیین شده است و بند (۱۷) دستورالعمل مجدداً همان مفاد را مورد تأکید قرار می‌دهد. ماده (۱۱)^۲ آیین‌نامه نیز به اخذ یک «شهریه ثابت» دانشگاه مبدأ از دانشجویان انتقالی به نحو مطلق اشاره می‌کند و بند (۱۴) دستورالعمل نیز در مقام تفسیر با تمسک به اطلاق ماده، دانشجویان نخبه معاف از شهریه را نیز مشمول این قاعده قرار می‌دهد و قسمت «الف» بند (۵) نیز چون نهایتاً نوعی انصراف از تحصیل محسوب می‌شود نیز با حکم ماده (۱۲)^۳ آیین‌نامه قابل تفسیر و تبیین است و به نظر می‌رسد در مورد اخیر نیز شهریه جدیدی تعیین نشده است.

نتیجه‌گیری

به نظر می‌رسد همه مفاد دستورالعمل مورد شکایت در چهارچوب صلاحیت کمیته شهریه دانشگاه بوده و مبتنی بر آیین‌نامه مصوب هیأت امناء تدوین شده است و چون دانشگاه علمی کاربردی همانند سایر دانشگاه‌ها،

۱. «مراکز و مؤسسات مجری برای انجام معادل‌سازی دروس مجاز به دریافت ۲۰٪ شهریه ثابت (n: تعداد واحدهای معادل‌سازی شده) هستند.»

۲. «در صورت انتقال دانشجو به مراکز دیگر ... دانشجو مکلف به پرداخت شهریه ثابت معادل یک ترم یا پودمان تحصیلی به مرکز مبدأ خواهد بود.»

۳. «شهریه پرداختی دانشجویان منصرف از تحصیل چنانچه انصراف از تحصیل آن‌ها بعد از مهلت حذف و اضافه واحد باشد، بازگردانده نمی‌شود، در صورتی که زمان انصراف از تحصیل قبل از مهلت حذف و اضافه واحد باشد، فقط شهریه متغیر آن ترم قابل برگشت است و شهریه ثابت و حق نظارت غیرقابل برگشت می‌باشد...»

تابع مصوبات هیأت امنای خود می‌باشد، به نظر می‌رسد مفاد مورد شکایت،
مغایرتی با ضوابط قانونی ندارد.

امام خمینی (ره):

و از شورایی محترم نگهبان می‌خواهم و توصیه می‌کنم، چه در نسل حاضر و
چه در نسل مابقی آینده، که با کمال دقت و قدرت و ظایف اسلامی و ملی خود
رایینا و تحت تأثیر هیچ قدرتی واقع نشوند و از قوانین مخالف با شرع مطهر و
قانون اساسی بدون هیچ ملاحظه‌ای جلو گیری نمایند.

(سخن امام، ج ۲۱، ص ۴۲۲)

بزهشکده شورای نگهبان

تهران، خیابان شهید سپهبد قرنی، کوچه خسرو، پلاک ۱۲